

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1924 kl. 1 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statsbidrag i vissa fall för underlättande av långt från skola boende skolpliktiga barns skolgång.

I en inom andra kammaren av herr *Sehlin m. fl.* avgiven motion, nr 326, hemställes, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning angående behovet och lämpligheten av statsbidrag i vissa fall för underlättande av skolgång för långt från skola boende skolpliktiga barn samt sedan framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Andra kammarens första tillfälliga utskott har, efter erhållen remiss av motionen, över densamma i vederbörlig ordning inhämtat skolöverstyrelsens yttrande, vilket såsom bilaga finnes fogat till utskottets utlåtande.

Andra kammarens utskotts utlåtande är av följande lydelse:

»I den föreliggande motionen föreslås en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning angående behovet av statsbidrag i vissa fall för underlättande av skolgång för långt från skola boende skolbarn. Motionärerna tänka sig, att en eventuell sådan utredning skulle omfatta frågorna om möjligheten att uppföra nya skolhem, att inackordera barnen hos enskilda och att för dem anordna skjutsning.

Andra kammarens första tillfälliga utskott.

Vad frågan om inrättande av skolhem beträffar, erinrar skolöverstyrelsen i sitt yttrande därom, att dylika hem redan uppförts eller äro under uppförande i vissa av våra nordligaste skoldistrikt, detta med anlitande av statsanslag, som under åren 1920, 1921 och 1922 utgått med ett sammanlagt belopp av 240,000 kronor.

Även för inackordering av fattiga skolbarn ha under en längre följd av år beviljats statsbidrag, uppgående till 125,000 kronor årligen och avsedda för lappmarksförsamlingar i Västerbottens och Norrbottens län samt ett par församlingar i Jämtlands län. För övriga skoldistrikt inom landet ha icke några sådana anslag anvisats.

År 1916 erhöll emellertid skolöverstyrelsen i uppdrag att jämväl beträffande andra Norrlandslän än de nämnda — eventuellt också närgränsande delar av Svealand — verkställa undersökning om önskvärdheten av inackordering för

fattiga skolbarn. Denna utredning gav vid handen, att följande antal skoldistrikt ansågos vara i behov av statsbidrag för dylik inackordering.

I *Värmlands län* ansågos 12 skoldistrikt behöva sådant statsbidrag.

Inom *Kopparbergs läns* södra inspektionsområde syntes intet dylikt behov föreligga, medan det däremot kunde påvisas inom 3 skoldistrikt i det norra inspektionsområdet.

Inom *Gävleborgs län* förefanns nämnda behov i 7 skoldistrikt.

I *Västernorrlands län* ansågs intet behov av dylikt understöd föreligga inom Medelpads inspektionsområde men kunde konstateras i ett flertal distrikt inom Ångermanlands inspektionsområde.

I *Jämtlands, Norrbottens och Västerbottens län* var givetvis behovet inom de olika skoldistrikten av inackorderingsbidrag synnerligen kännbart.

Emellertid har denna undersökning ännu icke lett till något resultat utan är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Den i år föreliggande motionen syftar emellertid längre än ovannämnda skrivelse till skolöverstyrelsen av 1916: motionärerna önska nämligen, att lämpligheten av inackordering, skolhem och skjutsning för ifrågavarande barn måtte undersökas icke endast med hänsyn till de barn, som bo i de norrländska skoldistrikten och angränsande distrikt, utan även beträffande barnen i landets övriga skoldistrikt. Det är sålunda en allsidig, hela landet omfattande undersökning, som motionärerna avse.

Utskottet kan icke underlåta att finna en sådan anhållan synnerligen behjärtansvärd, i synnerhet som det viktiga ändamålet synes kunna uppnås utan att bereda statsverket allt för betungande uppoffringar. I en del fall torde till och med besparingar kunna åstadkommas. Nu måste ofta skola inrättas även för ett synnerligen litet barnantal, men kunde sådana barn inackorderas eller erhålla skjutsning på sätt här föreslås, minskades eller försvunne behovet av dylika små skolor. Härtill kommer, att det ofta är ytterligt svårt att erhålla kompetenta lärare till dessa avlägset liggande skolor. Kunde undervisningen mera koncentreras, är det givet, att resultatet av skolans arbete i många fall skulle bliva bättre och värdefullare än vad det nu kan bliva. Särskilt vill utskottet betona den stora betydelse detta kunde få för en lämpligare organisation av fortsättningsskolan.

Emellertid torde det böra påpekas, att igångsättandet av här åsyftade utredning ej får verka fördröjande på lösningen av frågan om statsbidrag för uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket; det torde i själva verket vara lämpligt, att båda dessa frågor prövades i samband med varandra.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet föreslå, att andra kammaren för sin del måtte anhålla, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning angående behovet och lämpligheten av statsbidrag i vissa fall för underlättande av skolgång för långt från skola boende

skolpliktiga barn samt sedan framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Reservation hade anförts av herr Nilsson i Hörby.

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan, varefter ärendet överlämnades till första kammaren, som hänvisade detsamma till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott.

Då utskottet i likhet med skolöverstyrelsen och andra kammarens utskott anser goda skäl föreligga för att en utredning i av motionärerna angivet syfte åvägabringas, hemställer utskottet, Utskottet.

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 8 maj 1924.

På utskottets vägnar:

TH. BORELL.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar Borell, Pauli, Andersson i Hägelåkra, Jonsson i Lycksele, Vrang, Svåansson* i Kalmar och fröken Hesselgren.

* Ej närvarande vid förestående utlåtandes justering.

Reservation

av herrar Borell, Andersson i Hägelåkra och Vrang, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Vad först angår frågan om utredning rörande uppförande av skolhem samt inackordering av skolbarn hos enskilda är, såsom av överstyrelsen framhållits, nämnda spørsmål redan föremål för statsmakternas uppmärksamhet och synes vid sådant förhållande någon riksdagens skrivelse i nämnda ämne åtminstone för närvarande icke erforderlig.

Frågan om statsanslag för anordnande av skolskjutsar har däremot icke tidigare varit föremål för prövning av statsmakterna. Utskottet vill icke bestrida, att genom åtgärder av sistnämnda slag lättnad i skolgången och en inskränkning av de fåtaligt besökta skolornas antal i vissa skulle kunna åvägabringas. Enligt utskottets mening bör dock av såväl praktiska som ekonomiska skäl icke staten utan kommunerna själva taga denna angelägenhet i sin hand. Därigenom erhållas säkrare garantier för att icke skol-

skjutsar i onödan anordnas eller att i övrigt missbruk uppstå, som uppväga de ekonomiska fördelarna. I varje fall synes det utskottet lämpligt, att initiativet i förevarande avseende tages av kommunerna själva och att någon erfarenhet av berörda anordning vinnes, innan staten ikläder sig ekonomiska förpliktelser i förevarande hänseende.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.»

Bilaga.

Till riksdagens andra kammarers första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 15 februari 1924 har skolöverstyrelsen anbefallts att till eder avgiva yttrande rörande en av hr Sehlin m. fl. väckt motion (nr 326) om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statsbidrag i vissa fall för underlättande av långt från skola boende skolpliktiga barns skolgång, och får överstyrelsen i anledning härav anföra följande.

Motionärerna framhålla, att här ifrågavarande statsbidrag skulle kunna tilldelas skoldistriktet för bland annat följande ändamål: uppförande av skolhem, där sådant kunde anses lämpligt, inackordering av skolbarn hos enskilda och anordnande av skolskjutsar.

Till en början vill överstyrelsen erinra om att statsbidrag till uppförande av skolhem i enlighet med beslut av 1919 års riksdag utgått under åren 1920, 1921 och 1922 med ett sammanlagt belopp av 240,000 kronor. Med understöd av nämnda anslag hava skolhem uppförts eller äro under uppförande i Arvidsjaur, Arjeplogs, Jockmocks och Överkalix skoldistrikt.

Även till inackordering av skolpliktiga barn har under en följd av år statsbidrag utgått. Första gången sådant anslag beviljades var år 1902. Anslaget, som är begränsat till lappmarksförsamlingar i Västerbottens och Norrbottens län, utgår för närvarande med 125,000 kronor, varjämte till Hotagens och Frostvikens församlingar i Jämtlands län utgår ett extra anslag till samma ändamål å högst 3,000 kronor.

Otvivelaktigt förefinnes även i andra delar av riket än de båda nordligaste länen ett kännbart behov av att genom inackordering av folkskolebarn åvägbringa lättnad i skolgången och en önskvärd inskränkning av de fåtaligt besökta skolornas antal. Överstyrelsen vill i detta avseende endast erinra om en av dåvarande folkskoleöverstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts uppdrag utarbetad och den 6 november 1917 till Kungl. Maj:t överlämnad utredning angående upphjälpanDET av skolväsendet i vissa glest befolkade trakter. Nämnda utredning omfattade samtliga inspektionsområden inom de norrländska länen samt inom Kopparbergs och Värmlands län och gav vid handen, att skolväsendet inom ett stort antal av till ifrågavarande inspektionsområden hörande skoldistrikt skulle i avsevärd mån kunna upphjälpas genom beredande av statsanslag för inackordering av visst antal från skolan avlägset boende barn. Att samma förhållande råder även beträffande vissa glest befolkade områden

i sydligare delar av landet, och framför allt i åtskilliga skärgårdsförsamlingar, torde få anses givet.

Frågan om statsanslag för anordnande av skolskjutsar torde icke tidigare hava varit föremål för prövning av statsmakterna i vårt land. Förutsättningarna för anordnande av skolskjutsar synas emellertid på grund av kommunikationsväsendets, särskilt biltrafikens, utveckling under den senaste tiden vara väsentligt större nu än tidigare. Enligt överstyrelsens uppfattning torde synnerligen starka såväl ekonomiska som pedagogiska och hygieniska skäl föreligga för en närmare utredning av här ifrågavarande angelägenhet. Icke minst för åstadkommande av en ändamålsenlig och i möjligaste mån kostnadsbesparande organisation av fortsättningsskolan torde denna fråga vara av betydelse.

Överstyrelsen anser sig emellertid i detta sammanhang böra framhålla angelägenheten av, att en utredning rörande lämpligaste sättet att främja de långt från skola boende barnens skolgång icke må verka fördröjande eller hindrande på lösningen av den likaledes på riksdagens prövning beroende frågan om statsbidrag för uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket, då vikten och betydelsen av sistnämnda fråga givetvis kvarstår oavsett ett bifall till herr Sehlins m. fl. motion.

På grund av det anförda får överstyrelsen som sin uppfattning framhålla, att en utredning i av motionärerna angivet avseende skulle vara synnerligen önskvärd.

Stockholm den 19 februari 1924.

B. J:N BERGQVIST.

Per Holmén.

Henning Bruce.